

YTTRANDE

2012-10-01

Mathias Willdal
08-545 429 04
mathias.willdal@b-pk.se

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

Kommissionens förslag till direktiv om kollektiv rättighetsförvaltning KOM(2012)372 slutlig

Bonus Presskopia har genom remiss 2012-08-29 (Ju2012/5744/L3) beretts tillfälle att yttra sig i anledning av rubricerat förslag.

Om Bonus Presskopia

Bonus Presskopia är en ekonomisk förening med 15 bransch- och intresseorganisationer som medlemmar:

Bildleverantörernas Förening, Föreningen Svenska Kompositörer Av Populärmusik, Föreningen Svenska Läromedel, Föreningen Svenska Tecknare, Föreningen Svenska Tonsättare, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Journalisterna i Sverige AB, Konstnärernas Riksorganisation, Läromedelsförfattarna i Sverige AB, Musikförläggarna, Svenska Fotografers Förbund, Svenska Förläggareföreningen, Sveriges Författarförbund, Sveriges Tidskrifter AB samt TU Service AB (Tidningsutgivarna).

Bonus Presskopia och dess medlemsorganisationer representerar således upphovsmän, förläggare och utgivare av upphovsrättsligt skyddade verk såsom fack- och skönlitteratur, läromedel, press, noter och bilder.

Bonus Presskopias uppgift enligt stadgarna är bland annat att

- efter uppdrag från medlemmarna förbereda och genomföra förhandlingar samt medverka till att avtal om mångfaldigande och tillgängliggörande till allmänheten kommer till stånd och i förekommande fall träffa sådana avtal, och
- inkassera, förvalta och fördela ersättningar till medlemmarna för mångfaldigande och tillgängliggörande av litterära och konstnärliga verk samt alster skyddade av upphovsrätten närstående rättigheter,

Ett stort antal avtal avseende kopiering för undervisningsändamål och intern information har träffats med organisationer, företag, myndigheter, skolor, uni-

2012-10-01

versitet m.fl. Dessa avtal är baserade på bestämmelser om avtalslicens i upphovsrättslagen.

Sedan en tid tillbaka förs även diskussioner internt samt med arkiv och bibliotek om licensiering av digitalisering och tillgängliggörande av upphovsrättsligt skyddade verk som finns i arkiv och biblioteks samlingar.

Allmänt

Bonus Presskopia är positiv till kommissionens syfte med direktivförslaget att skapa förutsättningar för god insyn i och goda styrelseformer för upphovsrättsorganisationer. Bonus Presskopia anser dock att förslaget är för detaljerat och konstaterar att det delvis inte är förenligt med de svenska och övriga nordiska avtalslicensbestämmelserna.

Bonus Presskopia vill erinra om att delar av det som kommissionen genom direktivförslaget vill uppnå nyligen för svensk del varit föremål för en utredning. I Upphovsrättsutredningens delbetänkande Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24) fann utredningen att nuvarande bestämmelser är tillräckliga för att säkerställa att de ersättningar som betalas till rättsinnehavarnas organisationer på grundval av avtalslicensbestämmelserna kommer rättighetshavarna, även de som inte företräds av organisationerna, till del. Utredningen fann därför ingen anledning att ändra eller införa några nya bestämmelser i detta hänseende.

Bonus Presskopia anser att reglerna i förslaget avseende insyn och styrelseformer är för detaljerade. De kommer otvivelaktigt att leda till högre kostnader för organisationerna vilket i sin tur medför lägre ersättningar till rättsinnehavarna. Med anledning av detta och med beaktande av Upphovsrättsutredningens slutsats anser Bonus Presskopia att det är av vikt att kommissionens förslag ändras så att inte väl fungerande organisationer drabbas av onödiga administrativa bördor. Direktivet bör således förenklas och endast reglera de viktigaste principerna för insyn och styrelseformer. Det är även av vikt att reglerna är mer flexibla än i kommissionens förslag. Medlemsstaterna måste kunna ha regler som är nationellt anpassade för de specifika behov som kan finnas i respektive medlemsstat.

Förslagets förhållande till avtalslicenser

För Sveriges och övriga Nordens del är det givetvis av stor vikt att det kommande direktivet inte påverkar avtalslicensbestämmelsernas grundläggande funktion och möjligheterna att nationellt använda sig av avtalslicenslösningar.

Kommissionens förslag utgår på flera ställen ifrån att individuella rättsinnehavare ansluter sig till en organisation som ges i uppdrag att licensiera rättsinnehavarnas rättigheter. Eftersom den nordiska avtalslicensmodellen innebär att även utanförstående rättsinnehavare omfattas av avtalen går förslaget i dessa delar således inte att förena med avtalslicenser.

2012-10-01

Exempel på en sådan bestämmelse är artikel 5.6 som föreskriver att medlemsstaterna ska tillse att rättighetshavarna ger sitt uttryckliga medgivande specifikt för varje rättighet eller kategori av rättigheter eller typ av verk eller andra alster som rättighetshavaren beviljar upphovsrättsorganisationen tillstånd att förvalta och att varje sådant medgivande finns dokumenterat.

Det kan i sammanhanget noteras att det i många medlemsstater med organisationer som verkar på motsvarande områden som Bonus Presskopia finns tvångslicenser. Dessa torde på motsvarande sätt som de nordiska avtalslicenserna komma i konflikt med direktivförslagets bestämmelser.

Bonus Presskopia förordar med anledning av ovanstående att regeringen arbetar för att det i det kommande direktivet införs en ingresspunkt som föreskriver att direktivet inte påverkar kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan samt att bestämmelser likt de givna exemplen ovan formuleras om så att de inte förhindrar avtalslicenslösningar.

Fördelningsregler

Kommissionens förslag utgår även ifrån att fördelningen av ersättningar sker individuellt, det vill säga att när en organisation erhållit ersättning för användning av ett verk utbetalas ersättningen av organisationen till verkets rättighetshavare. Eftersom upphovsrätten är en individuell rättighet är det ett naturligt synsätt men förutsätter i praktiken en rapportering från varje användare av vad som använts och i vilken omfattning. Vid den typ av massutnyttjanden som licensieras med stöd av 42 b och c §§ är det inte möjligt att begära en sådan rapportering av användarna. Bonus Presskopia liksom flera av våra systerorganisationer i andra länder tillämpar därför, efter beslut av rättsinnehavarna eller dess företrädare, till stor del en kollektiv fördelning av ersättningarna, till exempel i form av stipendier.

Exempel på bestämmelser i förslaget som inte synes gå att förena med en kollektiv fördelningsmodell är artikel 12. Artikeln föreskriver att organisationen ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att identifiera och lokalisera rättighetshavaren i fråga och ge allmänheten tillgång till förteckningar över verk för vilka en rättighetshavare inte har identifierats eller lokaliserats. Andra exempel på sådana bestämmelser är artikel 16, särskilt 16 b), c) och d).

Artikel 12.2 är inte förenlig med den treåriga preskriptionstiden i 42 a § upphovsrättslagen. Om ersättningar inte har kunnat fördelas inom tre år är det sannolikt att de inte heller kan fördelas efter fem år. Det är därför otillfredsställande om organisationerna måste innehålla ersättningar i ytterligare två år innan de kan fördelas på annat sätt enligt särskilt beslut. Enligt förslaget ska en sålunda gjord fördelning efter den föreslagna tidsfristen inte påverka en rättsinnehavares rätt att kräva organisationen på ersättningen. Ett sådant förhållande är varken rimligt eller praktiskt.

2012-10-01

Definitionen av termen upphovsrättsorganisation

Bonus Presskopia är inte part i avtal som grundas på avtalslicensbestämmelser. Det är i stället Bonus Presskopias medlemsorganisationer som var och en på sitt område utlöser avtalslicensen och därför är parter i avtalen på rättsinnehavarsidan.

Bonus Presskopia tolkar definitionen av *upphovsrättsorganisation* i artikel 3 a) som att Bonus Presskopias medlemsorganisationer inte omfattas eftersom de inte har som enda eller huvudsakliga uppdrag att förvalta upphovsrättigheter. Det är positivt eftersom det inte är rimligt att Bonus Presskopias medlemsorganisationer ska åläggas att följa direktivets regler om till exempel föreningsstämmor, inrättande av övervakningsfunktion etc. Det bör dock förtydligas i ett kommande direktiv att medlemsorganisationerna inte omfattas av definitionen.

Övervakningsfunktion

Enligt artikel 8 ska en övervakningsfunktion inrättas. Kommissionens syfte med förslaget, som det får förstås, är redan uppfyllt i svensk associationsrätt genom att stämma och styrelse handhar den funktionen. Om svenska upphovsrättsorganisationer skulle behöva inrätta ytterligare en sådan funktion drabbas organisationerna och därmed rättsinnehavarna av onödig administration förbunden med onödiga kostnader. Artikel 8 bör således inte finnas med i ett kommande direktiv eller åtminstone ändras så att sådana övervakningsfunktioner inte behöver inrättas i svenska upphovsrättsorganisationer.

Licensiering – tariffer

Artikel 15 föreskriver att tariffer ska återspegla det ekonomiska handelsvärdet för rättigheterna och det ekonomiska värdet för de tjänster som upphovsrättsorganisationen tillhandahåller. Bonus Presskopia ifrågasätter om det är lämpligt att tariffer ska omfattas av direktivet. En licens att till exempel kopiera ett verk är oftast ett unikt erbjudande och det finns därför normalt inget att jämföra det ekonomiska värdet med. Det går till exempel inte att generellt fastslå att värdet per sida på kopior av ett kapitel i en bok ska vara vare sig lägre eller högre än bokens värde i handeln per motsvarande sida.

Årlig insynsrapport

Artikel 20 föreskriver att en upphovsrättsorganisation ska sammanställa och offentliggöra en årlig insynsrapport vilken ska innehålla minst de uppgifter som fastställs i bilaga 1 till direktivförslaget. Bonus Presskopia konstaterar att uppgifterna typiskt sätt är sådana som återfinns i dess årsredovisning och utgår ifrån att det inte är nödvändigt att publicera ytterligare en rapport om den vanliga årsredovisningen uppfyller direktivets krav. Detta bör dock förtydligas.

Twistelösning för användare

Artikel 35 föreskriver att medlemsstaterna ska se till att tvister mellan upphovsrättsorganisationer och användare rörande gällande och föreslagna licensieringsvillkor, tariffer och vägran att utfärda en licens kan hänskjutas till dom-

2012-10-01

stol och, om så är lämpligt, till ett oberoende och opartiskt organ för tvistelösning.

Bonus Presskopia tolkar bestämmelsen som att det endast är användare som kan hänskjuta en tvist på föreskrivet sätt. Situationen att en upphovsrättsorganisation kan bli tvungen att hänskjuta en tvist till ett sådant organ behandlas inte i direktivförslaget.

Bonus Presskopia ifrågasätter om bestämmelsen är nödvändig. Om den ska kvarstå bör den ändras så att även upphovsrättsorganisationer kan hänskjuta eventuella tvister till ett sådant organ. Detta kan enkelt åstadkommas genom att rubriken ändras till *Dispute resolutions for the parties*.

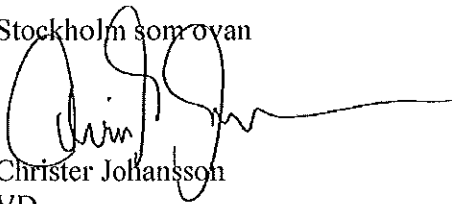
Gränsöverskridande licensiering av näträttigheter till musikaliska verk

Det bör förtydligas att avdelning III inte omfattar reprografisk och liknande exemplarframställning av musikaliska verk utan endast ljudupptagningar av sådana verk.

Förslagets förhållande till subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Avslutningsvis vill Bonus Presskopia ifrågasätta kommissionens bedömning att åtgärder på EU-nivå är nödvändiga enligt både subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna vad gäller de detaljerade bestämmelserna om insyn och styrning. Som nämnts inledningsvis har Upphovsrättsutredningen nyligen i SOU 2010:24 konstaterat att upphovsrättsorganisationerna i Sverige fungerar väl. Reglerna i ett kommande direktiv bör, som tidigare nämnts, förenklas och endast ta upp de viktigaste principerna för att inte i dag väl fungerande organisationer ska belastas med bördor som gör att de riskerar att fungera sämre i framtiden.

Stockholm som ovan

Christer Johansson
VD